

עשיר החושב להתגאות בעושרו, מראים לו, שיש עשיר יותר גדול ממנו – ותתמעט גאותו, וכן בכל הקנינים שירכוש לו האדם, יש גבוה מעל גבוה, עד שאי אפשר לשום אדם המחונן במעלה, שיהי' לו גבה לב, שיונת עליו הלשון תועבת ה' כל גבה לב, אמנם זה המתפאר בנשמה שבלב גבוהה, הוא לא יכנע לעולם משום איש צדיק שבעולם, כי אי אפשר לו, שיכניע א"ע לפני מי שיש לו נשמה גבוה יותר ממנו, ולב טהור יותר ממנו, כי הלא מי יוכיח לו זאת, וע"כ על איש כזה יכולון הכתוב לאמור, תועבת ה' כל גבה לב, שמתפאר בלב גבוה ונשמה גבוהה..."

וסיים הגה"ק רמ"מ בהערה זו: "לה"ר"ב הזקן, לא הי' באפשר כלל, להיות נדון בנזיפה כזו, מפני שהוא לא העלה על דעתו זרות כאלה, לקרוא להרב הגאון אב"ד לבוב אליה, ואם הי' רוצה לראותו ולדבר אתו, הי' הולך אליו ומבקר אותו בביתו בדרך כבוד וצניעות ועפ"י הודעה מוקדמת כנהוג, ובלי ספק, היו מכבדים זא"ז כאורח ארעא של אנשי מעלה וכבוד וכמו שנאמר, כי מכבדי אכבד – וסיים דבריו – "ותיתי לי כי הליכותיו ומדותיו הם נזר לראשי ועטרה לנשמתי" (מקור ברוך בשם אביו הגאון הנ"ל).

ה.

במחצית השני' למאה הששית, כבר נראו ניצני ההשכלה הברלינית, בבירת גאליציא, לבוב, מתלמידיהם של בעלי "המאספים" הברליניים. ולמרות זאת, שכבר ידעו משכילי גאליציא, מהמהפכה שעשתה ההשכלה שם בברלין, שמות והריסות, שהביאה לידי כפירה גמורה בעיקר כל העקרים, ונכדיו של הרמב"ם המירו את דתם, וכל תלמידיו ומעריציו, הקדיחו תבשילים בריבים ונעשו שונאי הדת, שונאי התלמוד והמסורה, ושונאי ישראל כאנטישמיים הגרועים והשפלים, כידוע לכל קוראי הסטורית התקופה ההיא, בכל זאת נמצאו משכילים תורנים, שנעשו סרסורים, להפיץ ההשכלה הברלינית, בגאליציא המזרחית, והם, הם, כהדין צורבא דאייתי נורא לקניי", כן המה, החכם נחמן קרוכמל מזאלקוב, והרב שלמה ליב ראפפורט בלבוב, והנגיד יוסף פערל בטרנופול, הבעירו את הבערה, בבית ישראל בגאליציא המזרחית, בהפיצם את ההשכלה הברלינית בקרב הצעירים, והטיפו להשכלה הרציונלית היבשה, ששררה אז באירופה, ושנאה לתורה ולמסורה; את ה"קראים" הרימו למעלה ראש והתרועעו עמהם וכבדו אותם ואת ספרותם, והחלו לבזות את הרבנים הגאונים ומנהגי ישראל. ולא עשה כן כל גוי וצורר יהודים, להשפיל את גאון ישראל ותפארתו, כאשר עשו המה, הגבורים לעט, יצחק ערטער ויוסף פערל. שפכו לעג כמים והיתולים, על כל הקדוש ומקודש בבית ישראל, והכל כדי לרומם את קרן ישראל למצוא חן בעיני הגוים... וזה לא כביר, לפני המלחמה, גדפסה חוברת "שי למורה", מכתבים ממשכילי הדור ההוא, ושם נמצא מכתב מאת מנחם מענדל מאהר, ובו נאמר בזה"ל: הן מי לא ידע, שזה האיש ראפפורט (שי"ר), הוא רע נפש ומדותיו נשחתות ועבר על הרבה עבירות בפרהסיא בלבוב, נכשל באיסור א"א זה כשנתיים, חצי שנה טרם נתקבל לרב בטארנאפאל, וזה נודע לכל אנשי לבוב